

2

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/2586	03 augustus 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 47/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

P.J. Duijn
Commodore

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/2586 d.d.
03 augustus 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. AMAD

Intern:

HMID

HSV

HAI

HMA

HPEA

Archief

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

47/93

(Afgesloten 031600 AUG 1993)

Bosnië-Herzegovina

De Bosnische president Izetbegovic heeft gedreigd zich terug te trekken uit het internationale overleg over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina. Als reden wees hij op de voortdurende agressie van de Bosnische Serviërs bij Sarajevo en Brcko. Zijn opstelling houdt vermoedelijk met name verband met het feit dat niet alleen de militaire situatie, maar ook het verloop van de genoemde onderhandelingen niet in het voordeel van de Moslims zijn. De Bosnische Serviërs en Kroaten, die in nauw contact staan met de regeringen van de respectievelijke moederrepublicen, lijken in grote lijnen overeenstemming te hebben bereikt over een verregaande decentralisatie van gezag, waardoor Bosnië-Herzegovina feitelijk zou worden opgedeeld in een drietal soevereine staten. Dit staat haaks op het politieke doel van de Moslims, die blijven streven naar het behoud van de republiek als eenheidsstaat met een minimum aan decentralisatie.

Izetbegovic had als leider van de Bosnische Moslims vorige week in beginsel ingestemd met de door de beide andere partijen onder auspiciën van de internationale bemiddelaars Owen en Stoltenberg voorgestelde ontwerp-Grondwet. In dat kader is zelfs al onderhandeld over scheidslijnen tussen de aan de diverse groeperingen toe te wijzen gebieden. Inmiddels lijkt Izetbegovic echter op zijn instemming te zijn teruggekomen. Zo heeft zijn juridisch adviseur Boyle het afgelopen weekeinde bezwaar aangetekend tegen het feit dat de huidige, door Moslims gedomineerde, Bosnische regering in het kader van de genoemde voorstellen het recht om een Bosnische VN-vertegenwoordiger te benoemen zou moeten opgeven, omdat Bosnië-Herzegovina een unie van (drie) soevereine staten zou worden. Dit zou voor de Bosnische regering een grote tegenslag inhouden, omdat zij met name ook via haar VN-vertegenwoordiger voortdurend de Servische agressie in de republiek aan de kaak stelt in de hoop de internationale gemeenschap te mobiliseren tegen die agressie.

Volgens het (pro-)Servische persbureau TanJug hebben Kroatische eenheden bij Brcko assistentie verleend aan de Moslim-strijdkrachten die weerstand bieden aan pogingen van de Bosnische Serviërs om de corridor tussen de "Servische" gebieden in het oosten en het westen van de republiek te consolideren en mogelijk uit te breiden. Wellicht betreft het hier een Servische poging om te onderstrepen dat Kroatische reguliere eenheden, in tegenstelling tot wat de autoriteiten in Zagreb stellen, in noord-Bosnië actief zijn. Het is ook in het belang van de Kroaten het gebruik van de "Servische corridor" zo veel mogelijk te beperken, omdat het bestaan van zo'n corridor de (militaire) bevoorrading van de Kroatisch-Servische gebieden vanuit Servië zelf mogelijk maakt.

De Bosnische vice-president Ganic heeft het voormalige bondgenootschap met de Kroaten een "vergissing" genoemd. Hij stelde de voorkeur te geven aan een alliantie met de Serviërs. Volgens Ganic zijn de (Bosnische) Serviërs reeds geruime tijd bereid de Moslims bij te staan. Deze opmerkelijke uitspraak van Ganic is mogelijk bedoeld als een poging de Serviërs te polsen voor een dergelijk samenwerkingsverband. Gezien de militaire ontwikkelingen is het vooralsnog onwaar-

[REDACTED]

schijnlijk dat dezen daarop in zullen gaan. Het is ook denkbaar dat Ganic, de informele leider van de radicaal-islamitische stroming onder de Bosnische Moslims, met zijn uitspraken indirect kritiek wil uitoefenen op Izetbegovic, die verantwoordelijk was voor de alliantie met de Bosnische Kroaten.

De Bosnisch-Kroatische bevelhebber Petkovic heeft de VN in een open brief aan UNPROFOR-bevelhebber Briquemont ervan beschuldigd wapens te smokkelen naar Bosnië-Herzegovina, vermoedelijk ten gunste van de Moslims. Op grond daarvan stelde Petkovic dat de Bosnisch-Kroatische strijdkrachten (HVO) zich gedwongen zien tot grondiger inspecties van de VN-konvoeien. Vermoedelijk wil Petkovic de HVO met deze melding een rechtvaardiging verschaffen om VN-transporten van en naar Bosnië-Herzegovina in voorkomend geval te verhinderen. Ook aan de Bosnisch-Kroatische grens wordt melding gemaakt van Kroatische obstructie ten opzichte van VN-konvoeien.

Kroatië

Een gespannen situatie blijft bestaan in het Dalmatische kustgebied, met name rond de pontonbrug bij Maslenica. Ruim twee weken geleden was tussen Serviërs en Kroaten overeenstemming bereikt over de openstelling van deze, voor Kroatië van groot economisch en prestigieus belang zijnde, brug voor burgerverkeer. De Kroatische regering had daarbij toegezegd haar eenheden van de brug terug te zullen trekken, maar stelde vervolgens de voorwaarde dat de Serviërs hun zware artillerie uit de omgeving van de brug en het nabijgelegen vliegveld van Zadar zouden terugtrekken. De Kroaten hebben reeds herhaaldelijk op deze terugtrekking aangedrongen, onder meer omdat deze deel uitmaakt van het Vance-plan.

De oorspronkelijke termijn waarbinnen het akkoord zou moeten zijn geïmplementeerd is inmiddels verstreken, zonder dat de Kroatische eenheden zijn teruggetrokken. Hoewel de Kroatisch-Servische bevelhebber Novakovic had gezinspeeld op verlenging van de oorspronkelijke termijn, is de brug bij Maslenica de afgelopen dagen herhaaldelijk onder Servisch vuur genomen en op 2 augustus tot zinken gebracht.

Door deze aanval op de Maslenica-brug is de kans op een vredesregeling tussen Serviërs en Kroaten in het Dalmatische kustgebied aanzienlijk verkleind. Mogelijk is dit ook de reden van de aanval geweest. Binnen de leiding van de Krajina heersen reeds geruime tijd controversen tussen een stroming die de mogelijkheid van een compromis binnen het Kroatische staatsverband (bijvoorbeeld een vorm van autonomie voor de Krajina) wil onderzoeken en degenen die iedere vorm van onderhandelingen met de Kroatische autoriteiten afwijzen. Het is niet uitgesloten dat de aanval bij Maslenica is uitgevoerd door aanhangers van laatstgenoemde stroming.

De gang van zaken met betrekking tot de brug zal vermoedelijk negatieve gevolgen hebben voor de interne populariteit van de Kroatische president Tudjman, die reeds nu door de nationalistische oppositie een te lakse houding ten opzichte van de Serviërs wordt verweten. De druk op Tudjman om de Servische beschietingen gewapenderhand te doen beëindigen, zal vermoedelijk groeien. Reeds enkele maanden is in de omgeving van UNPA-zuid sprake van een geleidelijke Kroatische militaire opbouw. Tegen deze achtergrond is op korte termijn een heropleving van de strijd in het Dalmatische kustgebied niet uitgesloten.

1. Internationale vredesinspanningen

: ██████████

Vooralsnog zijn er geen indicaties dat de inzet van Amerikaanse grondtroepen in Bosnië-Herzegovina wordt overwogen.

Kosovo

De afgelopen weken zijn diverse aanslagen gemeld op Servische ordetroepen in de voormalig autonome Servische provincie Kosovo, waar een etnisch-Albanese meerderheid hardhandig wordt onderdrukt door het Servische bewind. Hoewel in de meeste gevallen de daders onbekend zijn, werden met name in de Servisch-nationalistische pers Albanezen voor deze aanslagen verantwoordelijk gesteld. Het is in beginsel niet uitgesloten dat de genoemde aanslagen deels door het Servische bewind in scène zijn gezet om een verheviging van de onderdrukking in Kosovo te rechtvaardigen. Waarschijnlijker is echter dat de aanslagen zijn uitgevoerd door extreem-nationalistische Albanezen, die zich in toenemende mate verzetten tegen de Servische onderdrukking. Daarmee verzetten zij zich tevens tegen de beleidslijn van de belangrijkste politieke organisatie van de etnische Albanezen, de Democratische Alliantie van Kosovo (LDK), die met name bij monde van haar voorzitter Rugova weliswaar lijdzaam verzet propageert, maar probeert een echte uitbarsting van etnisch geweld te voorkomen, omdat de Albanezen hierbij weinig te winnen hebben.

De plaatsvervanger van Rugova, Agani, heeft verklaard dat de "tendens naar vereniging van Kosovo met Albanië" aan invloed wint. Daarbij liet hij de mogelijkheid van "grenscorrecties" open. Daarmee verwees hij naar een uitspraak eind vorige maand van Rugova (die vorig jaar in door het Servisch bewind als illegaal bestempelde verkiezingen was gekozen tot "president" van Kosovo), die eveneens had gezinspeeld op mogelijke wijzigingen in de huidige grens tussen Servië en (een in Rugova's visie onafhankelijk te verklaren) Kosovo. In Servisch-nationalistische kringen is reeds geruime tijd de idee besproken van annexatie van de voor Servië in economisch en historisch opzicht belangrijkste delen van Kosovo. Vervolgens zou in deze visie de Albanese bevolking naar het overblijvende gebied worden gedeporteerd, dat daarna autonoom zou kunnen worden. Ondanks het feit dat in de LDK aan "grenscorrecties" wordt gedacht, is het onwaarschijnlijk dat Rugova c.s. genoeg zouden nemen met de door nationalistische Serviërs aan hen toegedachte delen van Kosovo, die vermoedelijk in economisch opzicht niet levensvatbaar zouden zijn. Daarom is het vrijwel uitgesloten dat door middel van grenswijzigingen een voor alle partijen aanvaardbare oplossing kan worden gevonden voor het probleem-Kosovo.

Servië/Montenegro

De "Joegoslavische" minister van Buitenlandse Zaken Jovanovic heeft aangekondigd dat zijn regering een nieuwe strategie heeft geformuleerd voor deelname aan de onderhandelingen over de politieke toekomst van het voormalige Joegoslavië. Als uitgangspunt noemde hij de stelling dat "Joegoslavië" een internationale rechtspersoon is die de erfopvolger is van de voormalige Joegoslavische Federatie. Als doel van de inspanningen werd genoemd de opheffing van de internationale sancties tegen het land. Volgens Jovanovic vormt dit de sleutel tot de oplossing van de gehele Joegoslavische crisis. In dat kader stelde hij dat Frankrijk en Rusland hadden toegezegd de opheffing van de sancties voor te stellen zodra er een alomvattende vredesregeling zal zijn ondertekend. De formuleringen van Jovanovic bevestigen dat "Joegoslavië" zich blijft zien als opvolger van de oude Federatie. Dit standpunt is reeds geruime tijd verworpen door de overige voormalige deelstaten van die Federatie en door de internationale gemeenschap. Wellicht hoopt "Joegoslavië" dat het alsnog erkenning van deze these, evenals opheffing van de sancties, kan bewerkstelligen door een meer positieve en constructieve houding in te nemen in toekomstige onderhandelingen.

Er zijn aanwijzingen dat de "Joegoslavische" regering op korte termijn een groot aantal topofficieren wil ontslaan. Dit voornemen houdt deels verband met de

[REDACTED]

voortgaande reorganisatie en stroomlijning van de "Joegoslavische" strijdkrachten. De radicaal-nationalistische oppositieleider Seselj, die het leger reeds geruime tijd beschuldigd van corruptie, heeft de Servische president Milosevic ervan beschuldigd corrupte generaals liever te pensioneren dan te berechten. Daarbij speelt mogelijk ook een rol de vrees dat Milosevic, die bij het voorneemen tot ontslag van de betreffende officieren vermoedelijk een hoofdrol speelt, deze gelegenheid zal aangrijpen om een aantal aanhangers van Seselj uit de leger top te verwijderen.

Een particuliere Servische organisatie heeft aangekondigd dat buitenlandse schepen met onmiddellijke ingang slechts zullen worden toegelaten op het "Joegoslavische" deel van de Donau indien tegelijkertijd een "Joegoslavisch" schip dat in buitenlandse havens wordt vastgehouden, toestemming krijgt zijn weg te vervolgen. Deze actie, die ongetwijfeld steun geniet van de Servische autoriteiten, is bedoeld als een represaille-maatregel tegen de detentie van "Joegoslavische" schepen die worden verdacht van pogingen het internationale embargo tegen het land te doorkruisen. Hiermee willen de initiatiefnemers vermoedelijk de druk op de buurlanden van "Joegoslavië" vergroten om niet al te sterk de hand te houden aan de sancties.

Conclusie/vooruitzicht

De Bosnische Moslims blijven zich verzetten tegen pogingen van de Serviërs en Kroaten het land om te vormen tot een unie van op etnische basis gevormde staten. Het is echter twijfelachtig of de Moslims de politieke of militaire middelen ter beschikking staan om dit verzet nog geruime tijd vol te houden.

Er blijft sprake van grote spanningen in het Dalmatische kustgebied. Door de beschieting van de met name uit prestige-overwegingen voor de Kroaten belangrijke brug bij Maslenica is de kans op een spoedig akkoord tussen de Serviërs en Kroaten afgenomen. Waarschijnlijk zal de druk op president Tudjman toenemen om gewapenderhand een einde te maken aan de Servische beschietingen op Kroatische doelen.

Recente incidenten in Kosovo wijzen erop dat de etnische Albanese in toenemende mate afstand nemen van de relatief gematigde koers van "president" Rugova. Hierdoor neemt de kans op een escalatie van etnische tegenstellingen in de voormalig autonome provincie toe. Zowel aan Servische als aan Albanese zijde wordt gespeculeerd over opdeling van Kosovo. Het is echter vrijwel uitgesloten dat hierdoor een voor beide partijen aanvaardbare oplossing kan worden bewerkstelligd.